

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om fastställande av könstillhörighet i vissa fall och till lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att en lag om fastställande av könstillhörighet i vissa fall stiftas. Enligt förslaget bestäms i lagen om de förutsättningar på basis av vilka en transsexuell persons juridiska könstillhörighet kan ändras att motsvara hans eller hennes egen uppfattning om sitt kön och om de juridiska verkningarna av ändrad könstillhörighet. Det föreslås att magistraten skall kunna fastställa en myndig persons könstillhörighet på den ens egen ansökan, förutsatt att sökanden kan visa upp en medicinsk utredning om att han eller hon varaktigt upplever sig tillhöra det motsatta könet och lever i en könsroll i enlighet härmed. Ytterligare krav är att sökanden

har undergått sterilisering eller av annan orsak saknar fortplantningsförmåga samt att sökanden inte är gift eller registrerad partner.

Det föreslås att i steriliseringslagen tas in en bestämmelse om att sterilisering kan ske såsom en åtgärd som föregår fastställande av könstillhörighet. Vidare föreslås att kastreeringslagen upphävs och att i lagen om rättskyddscentralen för hälsovården stryks omnämningarna av kastreeringsärenden och nämnden för kastreeringsärenden.

Lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att de har antagits och blivit stadfästa.

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

I Finland finns uppskattningsvis ca 200—300 transsexuella. Med transsexuell avses en person som upplever att han eller hon i förhållande till sitt biologiska kön tillhör det motsatta könet. I medicinskt avseende betraktas transsexualism numera som en störning i könsidentiteten. Transsexualism är i allmänhet ett varaktigt tillstånd.

För att få ett fysiskt utseende som motsvarar det andra könet behöver den transsexuella hälso- och sjukvårdstjänster, såsom hormonbehandling och kirurgisk behandling. Den som är transsexuell anser det också vara viktigt att få ett förnamn och en personbeteckning som motsvarar det upplevda könet. Under åren 1988-1998 har 49 män fått feminin personbeteckning och 38 kvinnor maskulin personbeteckning.

För en transsexuell är det också viktigt att ha exempelvis sådana identitetshandlingar och skolbetyg som till sitt innehåll är samstämmiga med den transsexuellas könsidentitet.

Den transsexuellas önskan är i regel att i alla avseenden bli tillerkänd en könstillhörighet som harmonierar med den egna jagförställningen.

2. Nuläge

2.1. Lagstiftning och praxis

2.1.1. Lagstiftning där könet tillmäts betydelse

Personbeteckning

En persons könstillhörighet är mycket rele-

vant i lagstiftningen. Befolkningsdatasystemet innehåller uppgifter om de registrerades kön. Dessa uppgifter har central betydelse vid tillämpningen av sådan lagstiftning där den registrerades kön är relevant. Enligt 6 § befolkningsdatalagen (507/1993) anses personuppgifterna vara en tillförlitlig utredning om en person och hans familjerättsliga ställning, om inte något annat visas.

Enligt 4 § befolkningsdatalagen registreras om finska medborgare, på det sätt som närmare bestäms genom förordning, som identifieringsuppgifter för personer personbeteckning och namn. Enligt 2 § befolkningsdataförordningen (886/1993) består personbeteckningen av födelseid, individuellt nummer och kontrollbeteckning. Det individuella numret fastställs som ett tresiffrigt tal, som är udda för män och jämnt för kvinnor. Ett barns kön införs i befolkningsdatasystemet på basis av en anmälan av personalen inom hälso- och sjukvården. När barnet har blivit upptaget i befolkningsdatasystemet ges det en personbeteckning, av vilken bl.a. barnets kön framgår. I en del fall kan personbeteckningen visa sig vara oriktig. Om det t.ex. konstateras att ett barns biologiska kön avviker från det som införts i registret, görs en korrigering i befolkningsdatasystemet och ges barnet en ny personbeteckning.

I befolkningsdatasystemet registreras också i Finland bosatta utlänningar. Enligt 4 § 4 mom. befolkningsdatalagen kan angående utlänning registreras uppgifter i befolkningsdatasystemet om det är behövt på grund av boende eller arbete i Finland, för uppfyllande av förpliktelse i någon internationell konvention som är bindande för Finland eller av något annat särskilt skäl. En utlänning vars uppgifter registreras i befolkningsdatasystemet skall, enligt 10 § befolkningsdataförordningen, förete ett uppehållstillstånd som utfärdats av de finska myndigheterna samt ett resedokument, en födelseattest, ett äktenskapsbetyg eller någon annan tillförlitlig utredning om de för registrering avsedda uppgifterna vilken utfärdats av en behörig myndighet i hans hemland eller vistelseslandet. När en utlänning registreras i befolkningsdatasystemet får han personbeteckning i Finland.

Om givandet av personbeteckning beslutar

magistraten. Över beslut av magistraten får besvär anföras hos förvaltningsdomstolen och vidare hos högsta förvaltningsdomstolen.

Efter 1988 har det efter ett avgörande i högsta förvaltningsdomstolen (HFD 1988 A 46) varit möjligt att ändra en transsexuell persons personbeteckning. I början skedde detta genom beslut av befolkningsregistercentralen och efter den 1 november 1993 genom beslut av registerbyrån i häraden och sedermera genom beslut av magistraten.

Magistraternas tolkning av på vilken grund transsexuellas personbeteckning kan ändras är oenhetlig. Vissa magistrater har i enlighet med befolkningsregistercentralens anvisning förutsatt ett utlåtande av rättsskyddscentralen för hälsovården, medan en del magistrater anser att ett läkarutlåtande om att sökanden är transsexuell är en tillräcklig grund för ändring av personbeteckningen.

Förnamn

Enligt 32 b § namnlagen (694/1985) kan såsom förnamn inte godkännas kvinnoamn för pojkar eller mansamn för flickor. Från denna bestämmelse kan man dock avvika, om ett giltigt skäl anses föreligga.

Om ett förnamn inte tidigare har ändrats kan det, med stöd av 32 c § namnlagen, ändras genom en skriftlig anmälan till magistraten. Magistraten godkänner förnamnet om det inte finns något hinder för att godkänna namnet. I övriga fall kan ett förnamn, med stöd av 32 d § namnlagen, på skriftlig ansökan ändras till ett nytt förnamn. Innan magistraten avgör ett ärende som gäller ändring av förnamn och som anhängiggjorts på ansökan, skall den begära utlåtande av nämnden för namnändring.

Transsexuella personer har företett läkarintyg i ärenden som gällt ändring av deras förnamn. Alla de transsexuella som företett ett läkarutlåtande har veterligen fått ett nytt förnamn.

Äktenskapslagen

Med stöd av äktenskapslagen (234/1929) har en kvinna och en man rätt att ingå äktenskap. Med äktenskap avses ett traditionellt äktenskap där parterna är av motsatt biolo-

giskt kön. Avgörande är härvid i praktiken det kön som är registrerat i befolkningsdata-systemet.

Faderskap och moderskap

Enligt lagen om faderskap (700/1975) är den äkta mannen far till ett barn då barnet är fött under ett äktenskap. Ett faderskap kan också fastställas genom utslag av domstol. I faderskapslagen bestäms om grunderna för upphävande av faderskap. Med stöd av dessa grunder kan faderskap inte upphävas av den anledningen att mannen senare har blivit kvinna.

Med stöd av den oskrivna rätt som gäller i Finland är den kvinna som föder ett barn mor till barnet. En kvinna som fött ett barn förblir i juridisk mening barnets mor, också om hon senare byter kön och blir man.

Adoption

Makar kan under äktenskapet adoptera barn endast gemensamt. Andra än makar kan adoptera barn på egen hand. Också en transsexuell kan adoptera barn. När en person vill ha ett adoptivbarn inleds adoptionsrådgivning, där det utreds om personen i fråga är lämplig som adoptivförälder. Vid bedömningen av lämpligheten utreds om barnet kan få god vård och uppfostran hos adoptanten. Om adoptivföräldern senare byter kön har detta ingen rättslig verkan på adoptivförhållandet.

Vårdnad om och underhåll för barn

Beträffande vårdnaden om barn bestäms i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983) och beträffande underhåll för barn bestäms i lagen om underhåll för barn (704/1975). I dessa lagar är vårdnaden om och underhållet för barn bundna till ett föräldraskap. Om en förälder byter kön påverkas inte dessa rättigheter och skyldigheter.

Studentexamens- och avgångsbetyg

Undervisningsministeriet har i en skrivelse (12.2.1997) till studentexamensnämnden och utbildningsstyrelsen meddelat att det är oskä-

ligt svårt att använda studiebetyg som är försedda med gamla personuppgifter och att användningen är ägnad att äventyra betygsinnehavarnas intressen. Detta är fallet trots att riktigheten i fråga om studentexamens- och avgångsbetyg kan utredas med hjälp av ämbetsbevis, varav framgår tidigare och nuvarande namn samt personbeteckning.

Undervisningsministeriet har som sin ståndpunkt meddelat att ministeriet inte anser att hinder föreligger för att studentexamens- och avgångsbetyg som är försedda med gamla namn- och personuppgifter kan ges ut försedda med nya personuppgifter i sådana fall, där både namnuppgifterna och personbeteckningen har ändrats. Ministeriet anser vidare att hinder inte föreligger för att studentexamensnämnden sparar ändrade uppgifter om namn om personbeteckning i studentexamensregistret. Enligt ministeriet kan studentexamensnämnden, när den ger ut uppgifter som behövs vid antagningen till yrkesläroanstalter och högskolor, beakta personuppgifter som ändrats på ovan nämnt sätt.

Annan lagstiftning

En persons kön har betydelse inom många lagstiftningsområden. Enligt 3 § lagen om utkomststöd (1412/1997) avses med familj bl.a. en man och en kvinna som lever i äktenskapsliknande förhållanden. Med stöd av 28 § folkpensionslagen (347/1956) kan en man och en kvinna som fortgående lever tillsammans i samma hushåll utan att ingå äktenskap men under förhållanden av äktenskaplig natur jämställas med makar när deras pensioner bestäms. Enligt 1 § värnpliktslagen (452/1950) är varje finsk man värnpliktig. En kvinna kan, i enlighet med 1 § lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor (194/1995), antas till frivillig militärtjänst. Enligt 3 kap. 2 § lagen om verkställighet av straff (39/1889) skall män och kvinnor hållas på olika bostadsavdelningar och i mån av möjlighet i skilda anstalter. Dessutom skall fångar placeras och grupperas med beaktande av bl.a. varje fångs individuella egenskaper. Vid användandet av vissa tvångsmedel är könet av betydelse. Enligt 5 kap. 12 § tvångsmedelslagen skall den som förrättar kroppsbesiktning vara av samma kön som den som

undersöks. Enligt 10 § lagen om skydd i arbete (299/1958) skall på en arbetsplats med såväl manliga som kvinnliga arbetstagare vid behov finnas tvättrum, avträden och andra utrymmen särskilt för män och särskilt för kvinnor.

2.1.2. Lagstiftning som är relaterad till hälso- och sjukvården

Steriliseringslagen

I 1 § steriliseringslagen (283/1970) anges förutsättningarna för sterilisering. Enligt lagrummet kan sterilisering ske på vederbörandes begäran 1) när hon har fött tre barn eller ensam eller tillsammans med sin make har sammanlagt tre barn, 2) när vederbörande har fyllt trettio år, 3) när ett havandeskap skulle medföra fara för kvinnans liv eller hälsa, 4) när vederbörandes möjligheter att på annat sätt förhindra havandeskap är osedvanligt svaga, 5) när det finns skäl att förmoda att avkomlingarna skulle komma att vara behäftade med eller senare komma att få en svår sjukdom eller ett svårt kroppsligt eller 6) när en sjukdom eller annan därmed jämförbar orsak allvarligt begränsar vederbörandes förmåga att sköta barn. Med stöd av 2 § kan sterilisering på ansökan av bl.a. förmyndare utföras om någon på grund av sjukdom varaktigt saknar förmåga att förstå steriliseringens innebörd.

I de fall som avses ovan i 1 och 2 punkten räcker det med beslut av en läkare, medan det i de fall som avses i 3 och 4 punkten krävs beslut av två läkare. I de fall som avses i 2 § och i 5 och 6 punkten ovan krävs tillstånd av rättsskyddscentralen för hälsovården. Om ett beslut av en läkare eller, i de fall som avses i 3 och 4 punkten, ett beslut av två läkare är negativt, kan tillstånd till sterilisering begäras hos rättsskyddscentralen för hälsovården.

Enligt 12 § tillämpas steriliseringslagen inte på åtgärd som gäller könsorgan och som är nödvändig på grund av kroppslig sjukdom.

Den nuvarande steriliseringslagen innehåller inget omnämnande av sterilisering på grund av transsexualism.

Kastreringslagen

Med stöd av lagen om kastrering (84/1950), som gällde före år 1970, var tvångskastrering möjlig. Veterligen har dock ingen tvångskastrerats i Finland efter år 1958. Av de tolv ansökningar om frivillig kastrering som under åren 1959-69 riktades till medicinalstyrelsen hade fyra gjorts på grundval av transsexualism. Samtliga fyra ansökningar förkastades enhälligt.

Den nuvarande kastreringslagen (282/1970) trädde i kraft 1970. Kastrering är en åtgärd som kräver tillstånd. Enligt 1 § kastreringslagen kan tillstånd till kastrering ges på vederbörandes egen allvarliga ansökan, om det finns skäl att förmoda att han på grund av sin könsdrift åsamkas svåra själsliga lidanden eller andra allvarliga olägenheter och att kastreringen skulle minska dessa. I regeringens proposition (RP 106/1969 rd) föreslogs att tillstånd till kastrering skall kunna ges då det finns skäl att förmoda att vederbörande på grund av sin könsdrift åsamkas svåra själsliga lidanden eller andra allvarliga olägenheter och att kastreringen skulle minska dessa. I motiveringen till lagförslaget konstaterades att då det även vid frivillig kastrering är fråga om en mycket allvarlig åtgärd, bör synnerligen stränga krav på kastreringsförutsättningarna och -förfarandet ställas. Vid riksdagsbehandlingen lades ytterligare vikt vid den vårdande aspekten i fråga om frivillig kastrering genom att till 1 § kastreringslagen fogades ordet "vain" (ja että vain kastroiminen niitä vähentäisi). (Detta tillägg saknas i den svenska versionen av lagtexten). I ekonomiutskottets betänkande med anledning av regeringens proposition konstateras att medicinalstyrelsen med stöd av undersökningar som den förordnar om då den fattar beslut har att överväga huruvida andra medicinska åtgärder, såsom lyckad psykoterapi eller hormonell vård, skulle leda till samma resultat som kastrering, och i positivt fall anse att förutsättningar för kastrering saknas (EkUB 17/1970 rd).

Enligt 2 § i lagen är åldersgränsen för kastrering 20 år. Kastrering får ske med tillstånd av rättsskyddscentralen för hälsovården (4 §). I rättsskyddscentralens beslut i ärendet får ändring inte sökas.

Innan beslut om kastrering fattas skall, enligt 5 § kastreringslagen, undersökningar för klarläggande av vederbörandes hälsotillstånd utföras såsom närmare bestäms genom förordning. Innan beslut om kastrering fattas förordnar, enligt 4 § kastreringsförordningen (361/1970), rättsskyddscentralen för hälsovården, med beaktande av i enskilt fall föreliggande omständigheter, att cytogenetisk, endokrinisk eller psykiatrisk undersökning skall utföras för utrönande av vederbörandes hälsotillstånd. Om särskilda omständigheter det fordrar kan rättsskyddscentralen förordna om utförande av kompletterande undersökningar. I ett jakande tillståndsbeslut kan bestämmas att verkställandet av kastreringen skall uppskjutas med högst ett år. Om rättsskyddscentralen förordnar att kastrering skall uppskjutas med minst sex månader, skall den samtidigt förordna om kompletterande undersökningar. Enligt 5 § kastreringsförordningen skall rättsskyddscentralen för hälsovården i beslut varigenom tillstånd till kastrering meddelats bestämma på vilket sätt kastreringen jämte därtill möjligen ansluten efterundersökning och –vård skall utföras.

Enligt 8 § kastreringslagen utförs kastrering jämte eventuell efterundersökning och eftervård av en legitimerad läkare på ett sjukhus som rättsskyddscentralen för hälsovården har bestämt.

Den som utan att iaktta bestämmelserna i kastreringslagen utför kastrering, som konstateras vara lovlig, kan straffas med böter eller fängelse i högst ett år (10 §). Enligt 11 § skall den som lämnar en myndighet eller en läkare en osann uppgift med rättslig betydelse dömas till böter, om det inte är fråga om grov bevisförvanskning.

Enligt 12 § kastreringslagen tillämpas denna lag inte på åtgärd som gäller könsorgan och som är nödvändig på grund av kroppslig sjukdom.

Praxis vid tillämpningen av kastreringslagen

Till medicinalstyrelsen inlämnades på 1970-talet åtminstone två sådana ansökningar om kastrering som avsåg könskorrigering. Den ena ansökningen gällde ett fall, där en i praktiken redan utförd kastrering skulle göras officiell och i det andra fallet avsågs ansö-

kan på grund av att sökanden var psykiskt störd.

På 1980-talet ansökte tolv personer om kastrering med den uttryckliga avsikten att korrigera sitt kön. I samband med sessionsbehandlingen av den första av dessa ansökningar fördes i medicinalstyrelsen en omfattande principiell diskussion om frågan huruvida man, när det gäller transsexuella personer, i enlighet med 1 § kastreringslagen kan förmoda att han på grund av sin könsdrift åsamkas svåra själsliga lidanden eller andra allvarliga olägenheter och att endast kastrering skulle minska dessa.

Utifrån diskussionen konstaterade sessionen att en transsexuell persons ansökan om kastrering kan behandlas och godkännas i enlighet med kastreringslagen om följande kriterier uppfylls:

- 1) transsexualismen är genuin och anamnesen stämmer överens därmed
- 2) könsdriften motsvarar det andra könet
- 3) den psykiatriska uppföljningen är tillräcklig
- 4) den mentala hälsan kräver ett stärkande av könsidentiteten
- 5) prognosen är positiv när det gäller personens utsikter att genomgå processen
- 6) psykisk och hormonell förberedelse
- 7) kastrering är den enda metoden att "lindra svåra själsliga lidanden"
- 8) det är osannolikt att personen utsätts för fysiska eller psykiska bristsymtom eller andra störningar.

Sedan medicinalstyrelsen drogs in har tillämpningspraxis fortsatt i den nämnd för kastreringsärenden som först fanns vid social- och hälsovårdsstyrelsen och sedermera vid rättsskyddscentralen för hälsovården. Nämnden har dock närmast obefintliga möjligheter att uppfylla sin ursprungliga uppgift, dvs. att pröva om kastrering är den i vårdhänseende rätta åtgärden för sökanden. Den person som gör en ansökan om kastrering kan ha framskridit så långt i sin könskorrigering process att de hormonella och kirurgiska behandlingarna redan väsentligt har förändrat sökandens yttre egenskaper. Sökanden har i dessa fall redan fått ny personbeteckning och ansökan om kastrering är närmast en begäran att få genomgå kirurgisk behandling som avser könsorganen.

Lagen om rättsskyddscentralen för hälsovården

I 1 § konstateras att rättsskyddscentralen för hälsovården skall sköta bl.a. de uppgifter som ankommer på den enligt bestämmelser i lagstiftningen om kastrering. För skötseln av dessa uppgifter finns enligt 2 § vid rättsskyddscentralen en nämnd för kastreringsärenden. Enligt 11 § förordningen om rättsskyddscentralen för hälsovården skall nämnden numera bestå av en ordförande, som är tjänsteman vid rättsskyddscentralen för hälsovården, samt fyra andra medlemmar. Av medlemmarna skall en företräda rättsmedicinsk, en juridisk, en psykiatrisk och en endokrinologisk sakkunskap.

Till rättsskyddscentralens centrala uppgifter hör dessutom att vara tillsynsmyndighet för den yrkesutbildade hälsovårdspersonalen. I denna egenskap har rättsskyddscentralen möjlighet att med stöd av lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården ingripa i de yrkesutbildade personernas verksamhet genom t.ex. begränsning eller fråntagande av rätten att utöva yrke.

2.2. Den internationella utvecklingen och lagstiftningen i utlandet

Allmänt

I fråga om de transsexuellas ställning finns bestämmelser på lagstiftningsnivå i åtminstone Sverige, Tyskland, Italien, Nederländerna och Turkiet.

Sverige

I Sverige gäller sedan 1972 en lag om fastställande av könstillhörighet i vissa fall. Enligt lagen kan den som sedan ungdomen upplever att han tillhör annat kön än det som framgår av folkbokföringen och sedan avsevärd tid uppträder i enlighet härmed, samt måste antagas även framdeles leva i sådan könsroll, få fastställt att han tillhör det andra könet. Fastställelse meddelas endast om sökanden fyllt 18 år och har undergått sterilisering eller av annan orsak saknar fortplantningsförmåga. Fastställelse kan också göras i situationer där det hos sökanden föreligger

sådan missbildning av könsorganen som kan ge anledning till tvekan om hans kön. I dessa fall kan ansökningen också göras av personens lagliga företrädare. I Sverige får fastställelse av könstillhörighet meddelas endast för ogift svensk medborgare.

Den som avser att söka fastställelse av könstillhörighet får ansöka om tillstånd att ingrepp sker i hans könsorgan i syfte att göra dem mera lika det motsatta könets. Ett sådant tillstånd får meddelas endast om förutsättningar för fastställelse föreligger.

Efter fastställelse av könstillhörighet kan tillstånd beviljas för avlägsnande av könskörtlarna. Detsamma gäller om även övriga förutsättningar för fastställelse föreligger utom i vad avser krav på sterilisering. Endast om det finns synnerliga skäl får tillstånd meddelas innan sökanden fyllt 23 år. Ingreppet utförs av antingen en viss läkare som anvisats när tillståndet meddelas eller på sjukhus av en där anställd läkare.

Frågor som gäller tillstånd prövas av socialstyrelsen. Socialstyrelsens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

I Sverige konsulterar ca 50 personer årligen läkare av den anledningen att personerna i fråga vill genomgå könsbyte. Efter psykologisk undersökning och psykiatrisk bedömning söks tillstånd till könsbyte i ca 20 fall, varav ca 15 per år beviljas. Under perioden 1965-1995 har 175 personer genomgått kirurgisk behandling. Av dessa fall gällde 93 ingrepp man-till-kvinna och 82 ingrepp kvinna-till-man.

Tyskland

Den tyska lagen om fastställande av könstillhörighet (Gesetz über die Änderung der Vornamen und die Feststellung der Geschlechtszugehörigkeit in besondern Fällen) är från år 1980. Enligt den tyska lagen kan beslut fattas enligt två olika modeller: 1) ett s.k. omfattande beslut som inkluderar könsbyte och namnändring efter könsbytesoperationen och 2) ett s.k. begränsat beslut som innebär att endast namnet ändras, men att könstillhörigheten, oberoende av om en operation utförts, förblir oförändrad i juridiskt avseende. Ett begränsat beslut görs i främsta hand beträffande dem som inleder ett s.k. Real Life

Test, men också i fråga om personer som av antingen psykiska eller fysiska orsaker inte är lämpade för operation samt personer som vill hålla sitt äktenskap i kraft. Beslutet fattas av en domstol. Bägge beslutsmodellerna förutsätter att sökanden är myndig.

I fråga om bägge beslutsmodellerna förutsätts i Tyskland i princip att sökanden är tysk medborgare, men undantag förekommer och gäller då närmast flyktingar och personer som är permanent bosatta i Tyskland.

Ett s.k. Real Life Test skall enligt tysk lag pågå minst tre år. Vidare förutsätts att det kan betraktas som mycket sannolikt att inga förändringar längre sker i personens övertygelse. Vidare förutsätter lagen att sökanden kan påvisa att han eller hon saknar fortplantningsförmåga samt att sökandens yttre egenskaper genom ett kirurgiskt ingrepp har ändrats att motsvara det andra könets egenskaper. De operativa ingreppen kräver inte särskilt tillstånd. Ett könsbyte är möjligt bara i fråga om den som är ogift.

Under perioden 1981-1990 gjordes i Tyskland ca 1 400 juridiska avgöranden, varav inemot 700 var begränsade beslut och drygt 700 omfattande beslut. Av de ansökningar som gällde begränsade beslut avslogs 3,6 % och av de som gällde omfattande beslut avslogs 10,9 %. Under samma period ansökte bara sex personer om att deras namn skulle ändras tillbaka till det ursprungliga namnet. Endast en person ansökte om att könstillhörigheten i juridisk mening skulle ändras tillbaka till vad den var före beslutet. De som ändrat sitt namn väntade i genomsnitt två år innan de ansökte om könsbyte. Andelen personer som nöjde sig med ett begränsat beslut, och alltså inte sökte ett omfattande beslut, var 20-30 %.

Italien

Den italienska lagen om fastställande av könstillhörighet (Norme in materie di rettificazione di attribuzione di sesso) är från år 1982. I Italien kan en person som har fyllt 18 år ansöka om att den registrering som gjorts beträffande honom eller henne i befolkningsdatasystemet ändras till följd av att vederbörandes könsrelaterade egenskaper har förändrats. I lagen anges inte om denna förändring skall vara följden av kirurgiska åtgärder eller

av exempelvis hormonbehandling. I lagen anges inte heller villkor beträffande s.k. Real Life Test eller om att valet skall vara oåterkalleligt eller att personen i fråga skall sakna fortplantningsförmåga. I avgörandep Praxis har den omständigheten att sökanden, så långt detta är möjligt, vill få sina könsrelaterade egenskaper korrigerade på kirurgisk väg ansetts vara en förutsättning för konstaterande av att en person tillhör det andra könet.

I Italien avgör magistraten (tribunale) genom ett enkelt förfarande om förutsättningarna för ny könstillhörighet föreligger. Sökandens make och barn skall informeras om ansökningen. Ett offentligt ombud (publicco ministero) deltar i handläggningen av ärendet. Magistraten skall försäkra sig om att ansökningen är seriös och att de psykologiska och fysiska förutsättningarna föreligger. Vid behov kan ett expertutlåtande begäras angående uppfyllandet av de psykosexuella förutsättningarna. För könskorrigering kirurgiska ingrepp krävs magistratens förhandstillstånd. I lagen ingår också bestämmelser om ett enklare förfarande i situationer där personen i fråga redan har genomgått en operation.

Födelseregistret informeras om utförd könsoperation. Ett könsbyte leder till att vederbörandes förnamn ändras och att ett eventuellt äktenskap förklaras ogiltigt. Ett eventuellt föräldraskap kvarstår oförändrat. Den tidigare könstillhörigheten får inte nämnas i ämbetsbevis efter det att könsoperationen utförts. Om personen i fråga ingår ett nytt äktenskap utgör ett hemlighållande av könsoperationen inför den nya maken en grund för att äktenskapet hävs.

Nederländerna

Den nederländska lagen om fastställande av könstillhörighet är från år 1985. Enligt lagen kan en nederländsk medborgare ansöka om att hans eller hennes födelseattest ändras, förutsatt att personen i fråga enligt sin egen övertygelse tillhör det motsatta könet och har anpassat sig fysiskt till detta kön så långt detta är möjligt och psykiskt och fysiskt motiverat. En ändring av födelseattesten söks hos den lokala underrätten. Det förutsätts att sökanden är ogift. Av den som är registrerad som man krävs att han saknar fortplantnings-

förmåga och av den som är registrerad som kvinna krävs att hon inte kan föda barn.

Ansökan kan också göras av den som varit bosatt i Nederländerna under minst det senaste året och som har ett giltigt uppehållstillstånd. Om sökanden inte har en födelseregistrering i Nederländernas befolkningsdatasystem bestämmer domstolen att födelsen införas i Haags födelseregister.

Om domstolen godkänner en ändring av könsregistreringen, kan den på ansökan också ändra vederbörandes förnamn.

Turkiet

I den turkiska lagstiftningen har bestämmelser om fastställande av könstillhörighet fogats till civilrättslagen år 1988. Enligt lagen förutsätter en sådan ändring av könsregistreringen som efter födelsen görs i befolkningsdatasystemet att åtminstone ett medicinskt utlåtande finns att tillgå. Om sökanden är gift skall maken delta i den juridiska behandlingen och domstolen besluta om vårdnaden om barnen. Äktenskapet förklaras upplöst räknat från dagen för beslutet.

Situationen i vissa andra länder

I många av de länder som inte har särskilda bestämmelser om de transsexuellas ställning har man avgjort de därmed förknippade frågorna genom att tillämpa den gällande allmänna lagstiftningen. I exempelvis Schweiz har domstolarna föreskrivit att sådana uppgifter om könstillhörighet som finns registrerade i befolkningsdatasystemet kan ändras på det villkoret att personen i fråga har genomgått kirurgiska ingrepp och att han eller hon har ett läkarutlåtande som förordar ansökan.

I Frankrike förändrades rättspraxis på ett avgörande sätt sedan domstolen för de mänskliga rättigheterna slagit fast att Frankrike hade brutit mot människorättskonventionen i ett fall där en persons födelseattest och förnamn inte hade ändrats på grundval av transsexualism. I Frankrike kan man få den könstillhörighet som är registrerad i födelseattesten ändrad, om personen i fråga till följd av kirurgisk behandling inte längre har alla de ursprungliga könsrelaterade egenskaperna

och hans eller hennes fysiska utseende påminner om det motsatta könet.

I Storbritannien finns än så länge inte någon speciallagstiftning om fastställande av könstillhörighet, trots att domstolen för de mänskliga rättigheterna upprepade gånger har konstaterat att behovet av en sådan lagstiftning bör övervägas. Också i Storbritannien har transsexuella personer dock i praktiken fått könstillhörigheten antecknad i sina identitetshandlingar. Däremot har födelseattesterna inte ändrats och en transsexuell kan ingå äktenskap bara med en person av det motsatta biologiska könet. Utförandet av könsoperationer är inte förknippat med några särskilda juridiska villkor. Operationer som i korrigerande syfte utförts utomlands och som verifieras med läkarintyg beaktas t.ex. vid utfärdande av identitetshandlingar. Sjukförsäkringskort kan ges ut i enlighet med den korrigerade könstillhörigheten, om den nya tillhörigheten finns införd i vederbörandes pass eller identitetshandlingar. Det brittiska inrikesministeriet har tillsatt en arbetsgrupp som skall reda ut vilka bestämmelser som på författningsnivå behövs när det gäller de transsexuellas ställning.

I Danmark tillämpas steriliserings- och kastreringslagen på de transsexuella. Enligt lagen kan justitieministeriet bevilja tillstånd till kastrering på bl.a. det villkoret att sökandens könsdrift medför psykiska lidanden eller social diskriminering. I regel förutsätter en könskorrigering i juridiskt avseende att personen i fråga kastreras, men justitieministeriet har i vissa fall godkänt en dylik korrigerings på den grund att sökanden av någon annan anledning saknar fortplantningsförmåga. Efter de medicinska åtgärderna kan sökanden få sitt namn och sin personbeteckning ändrade. Könsoperationer som utförts utomlands godkänns på samma villkor som i Danmark utförda operationer.

I Norge kan en personbeteckning ändras bara på det villkoret att sökanden har genomgått en könsoperation (kastning). Ett intyg över den genomförda operationen utfärdar överläkaren vid statens sjukhus (Rikshospitalet). Sjukhuset sänder årligen 10-12 anmälningar om könskorrigering till befolkningsdatasystemet. På basis av anmälningen får personen i fråga en ny person-

beteckning och ges möjlighet att ändra sitt namn. Operationer som har utförts utomlands skall likaså bekräftas av överläkaren vid Rikshospitalet. Det korrigerade könet betraktas i alla sammanhang som personens faktiska kön.

Europarådets rekommendation

Europarådets parlamentariska generalförsamling har gett en rekommendation om de transsexuellas ställning (1117/1989). I rekommendationen konstateras bl.a. att de transsexuella ofta, eftersom exakta bestämmelser saknas, blir föremål för diskriminering och för kränkningar i sitt privatliv. Generalförsamlingen förordar att en ministerkommitté gör upp en till medlemsländerna riktad rekommendation om åstadkommande av en sådan lagstiftning, med stöd av vilken det, då oåterkallelig transsexualism föreligger, bestäms att anteckningarna gällande vederbörandes kön ändras i bl.a. befolkningsregister, ämbetsbevis och identitetshandlingar, garanteras personen i fråga rätt att ändra sitt förnamn, skyddas de transsexuellas privatliv samt förbjuds, i enlighet med artikel 14 i Europarådets konvention om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (FördrS 19/1990; Europarådets människorättskonvention), alla slag av diskriminering med avseende på medborgerliga rättigheter och andra mänskliga rättigheter.

Europarådets människorättskonvention

Enligt artikel 8 i Europarådets människorättskonvention (FördrS 18/1990) har envar rätt att åtnjuta respekt för sitt privat- och familjeliv. Enligt artikel 12 skall män och kvinnor ha rätt att ingå äktenskap och bilda familj i enlighet med de nationella lagar som reglerar utövandet av denna rättighet.

Den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna har i några av sina avgöranden behandlat transsexuellas ställning. Den omständigheten att en person upplever sig vara man eller kvinna och lever i enlighet med denna könsroll är utan tvekan en sak som faller under det skydd för privatlivet som tryggas i Europarådets människorättskonvention (artikel 8). Domstolen för de

mänskliga rättigheterna har dryftat huruvida skyddet för privatlivet förutsätter att staten erkänner en persons könsidentitet i sådana myndighetsförrättningar där könstillhörigheten är av betydelse, t.ex. i register och identitetshandlingar. Det har konstaterats att staten har en sådan positiv skyldighet. När det bedöms om staten är skyldig att respektera rättigheterna i vissa enskilda fall, skall, enligt domstolen, tas i betraktande att en skälighetsbalans bör råda mellan det allmänna och det enskilda intresset. När domstolen betonar balansen mellan det allmänna och det enskilda intresset har den dock inte tagit klart ställning till sambandet mellan transsexuell identitet och skyddet för privatlivet. Hittills har alla de fall gällande transsexualism som förelagts domstolen för de mänskliga rättigheterna handlat om personer som genomgått en könsoperation.

I fallen Rees (17.10.1986, A 106) och Cossey (27.9.1990, A 184) dömdes Storbritannien inte för att till transsexuella inte hade getts ny födelseattest efter en kirurgisk könskorrigering. Personerna i fråga hade dock fått nya identitetshandlingar och deras förnamn hade ändrats. Domstolen ansåg att avsikten med det brittiska födelseregistersystemet var att registrera historiska fakta och förutsatte inte att systemet skulle ändras. Domstolen konstaterade dock redan i samband med fallet Rees att man bör förhålla sig seriöst till de transsexuellas problem och påpekade att tolkningen av artikel 8 i människorättskonventionen kan komma att förändras i och med att de bestämmelser och uppfattningar som gäller transsexuella förändras.

I fallet Sheffield och Horsham mot Storbritannien (30.7.1998) konstaterade domstolen med rösterna 11-9 att dess ståndpunkt i fråga om ändrandet av födelseattester inte hade förändrats. Ärendet kunde alltjämt innefattas i konventionsstaternas prövningsmarginal. Domstolen upprepade dock sin uppfattning om att man i Storbritannien inte i tillräcklig utsträckning hade bedömt lagstiftningens ändamålsenlighet.

I fallet B mot Frankrike (25.3.1992, A 232 C) konstaterades en kränkning av de mänskliga rättigheterna, eftersom de franska myndigheterna inte hade erkänt ett könsbyte trots att många för ändringssökanden relevanta

faktorer förelåg, bl.a. ändring av vederbörandes förnamn och identitetsbevis. Domstolen betonade att personens situation var svårare i Frankrike än i Storbritannien. Skillnader fanns i fråga om bl.a. sannolikheten av sådana vardagsituationer, i samband med vilka personen blev tvungen att avslöja konflikten mellan sin officiella könstillhörighet och den situation som gällde efter könsbytet.

I fallet X, Y och Z mot Storbritannien (22.4.1997) var det fråga om huruvida respekten för familjelivet kränktes i en situation där en kvinna-till-man transsexuell, som i många år levt i ett stabilt parförhållande, inte hade registrerats såsom far till det barn som den transsexuellas sambo hade fött med hjälp av s.k. assisterad befruktning. Enligt brittisk lag kunde endast den biologiska mannen registreras såsom far. Domstolen konstaterade att det skydd för familjelivet som avses i artikel 8 gäller X, Y och Z, trots att Storbritannien hade ansett att X och Y borde ha konstaterats vara samboende kvinnor och att artikel 8 därmed inte kan tillämpas. Domstolen konstaterade att familjelivet inte begränsar sig enbart till familjer grundade på äktenskap, utan att begreppet familjeliv kunde gälla också faktiska relationer. Många faktorer spelade in vid prövningen av ärendet: bl.a. parets sammanboende, parförhållandets varaktighet och den omständigheten huruvida parterna hade bundit sig vid varandra genom att t.ex. få barn tillsammans. I motiveringarna konstaterades att det i Europa inte finns någon enhetlig uppfattning om de transsexuellas rätt till föräldraskap eller över huvud taget om regleringen av relationen mellan barn som fötts med hjälp av s.k. assisterad befruktning och deras föräldrar. Såsom ett konkret exempel på de varierande uppfattningarna nämner domstolen frågan kring anonymiteten för den som donerar könsceller.

Enligt domstolen skulle det inte medföra oskäligt allvarliga följder om X inte enligt lagen hade kunnat betraktas såsom far till Z. Exempelvis arvsfrågan skulle kunna lösas genom ett testamente. Ändringssökandena var i samma situation som vilken annan sådan familj som helst, i fråga om vilken fadern inte hade registrerats. Enligt domstolen har familjer och barn av detta slag inte någon

anledning att uppleva skamkänslor. X var inte på något sätt förhindrad att uppträda såsom Z far i socialt avseende. Sammanboendet kunde också bekräftas genom en bestämelse som gav X och Y det fulla ansvar för Z som i regel ankommer på föräldrar. Domstolen konstaterade att staterna har en omfattande prövningsmarginal och att en stat inte kan anses vara skyldig att formellt erkänna faderskap för någon annan än en biologisk far. I det aktuella fallet hade man således inte brutit mot artikel 8.

Domstolen för de mänskliga rättigheterna har också behandlat transsexuellas rätt att ingå äktenskap. Enligt artikel 12 i människorättskonventionen har giftasvuxna män och kvinnor rätt att ingå äktenskap och bilda familj i enlighet med de nationella lagar som reglerar utövandet av denna rättighet. I fallet Rees och Cossey ansågs att brott mot artikel 12 inte hade ägt rum, trots att exempelvis en man-till-kvinna transsexuell inte kunde gifta sig med en man. Detta motiverades med bl.a. att personen i fråga inte var förhindrad att ingå äktenskap med en kvinna. Det ansågs att artikel 12 i konventionen refererade till ett traditionellt äktenskap mellan två personer av motsatt biologiskt kön. I avgörandet Sheffield och Horsham upprepade domstolen med rösterna 18-2 denna sin ståndpunkt.

2.3. Bedömning av nuläget

Den nuvarande lagstiftningen innehåller inga bestämmelser om under vilka förutsättningar en person kan anses tillhöra det motsatta könet i förhållande till sitt biologiska kön. Detta är problematiskt för de transsexuella, eftersom de inte bemöts på ett jämlikt sätt när de önskar få sin personbeteckning ändrad. Det saknas nämligen närmare bestämmelser om förutsättningarna för en ändring av personbeteckningen. Enligt 6 § Finlands grundlag är alla lika inför lagen. Ingen får utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av bl.a. kön eller hälsotillstånd eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Därför borde det tillräckligt exakt och koncist i lag bestämmas hur personbeteckningen kan ändras när det gäller transsexuella.

I den nuvarande lagstiftningen har för de

transsexuella inte heller tryggats möjligheten att bli bemötta i enlighet med sin könsidentitet inom de lagstiftningsområden där könstillhörigheten tillmäts betydelse. Den rådande situationen kan för de transsexuellas del leda till upprepade kränkningar av skyddet för privatlivet. Enbart ett nytt förnamn och en ny personbeteckning utgör ingen garanti för att en transsexuell bemöts som kvinna eller man vid tillämpningen av annan lagstiftning. Den ändring av personbeteckningen som kan göras enligt den nuvarande lagstiftningen är inte en lösning som för den person som fått beteckningen tryggar en sådan könsrelaterad juridisk ställning som avviker från hans eller hennes biologiska könstillhörighet. Enligt 10 § Finlands grundlag är vars och ens privatliv tryggt. Enligt regeringens proposition om grundrättigheterna (RP 309/1993 rd) är utgångspunkten för skyddet för privatliv att individen har rätt att leva sitt eget liv utan godtycklig eller ogrundad inblandning av myndigheter eller andra utomstående. Enligt regeringspropositionen är det svårt att klart definiera gränserna för privatlivet. Till privatlivet hör bland annat individens rätt att fritt knyta och upprätthålla kontakter till andra människor och miljön samt att själv bestämma om sig själv och sin kropp.

Sterilisering kan inte med stöd av steriliseringslagen ske på den grund att vederbörande till följd av sin transsexualism önskar bli steriliserad.

Kastreringslagen och det i lagen föreskrivna tillståndsförfarandet motsvarar inte sitt syfte när det gäller behandlingen av transsexuella. Den medicinska behandlingen faller i princip under den självbestämmanderätt som avses i 6 § lagen om patientens ställning och rättigheter (785/1992). Det är inte ändamålsenligt att tillstånd förutsätts i ett sådant skede av behandlingen då sökanden, före inlämnandet av själva ansökan, kan ha gått igenom långt gående och oåterkalleliga åtgärder som avser att förändra de könsrelaterade egenskaperna. Å andra sidan är det inte ändamålsenligt att göra hormonbehandlingarna beroende av tillstånd, eftersom detta bl.a. kan leda till att gatuhandeln med läkemedel och därmed också hälsoriskerna ökar.

Kastreringslagen har under den tid lagen varit i kraft inte tillämpats på kastrering av

andra personer än transsexuella. Kastreringslagen är över huvud taget inte längre nödvändig. Lagen är inte heller en ändamålsenlig metod för att förhindra att kastrering utförs av någon annan orsak än vad som i den nuvarande lagen anges som villkor för kastrering.

För skyddandet av de personer som söker vård för att få sina könsrelaterade egenskaper ändrade av någon annan orsak än på grund av transsexualism, t.ex. till följd av en psykisk störning, finns det mera ändamålsenliga metoder än tillståndsförfaranden att tillgå. Den primära metoden för förhindrande av att dylika situationer uppstår är att utbilda och handleda yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården. Genom myndighetstillsyn gällande de yrkesutbildade personernas verksamhet kan man på ett effektivt sätt ingripa i eventuella omotiverade förfaranden.

3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

Syftet med propositionen är att skapa ett förfarande för fastställande av transsexuellas könstillhörighet. Det föreslagna förfarandet ger de transsexuella rätt att under vissa förutsättningar få ett myndighetsbeslut över att de utifrån sitt biologiska kön tillhör det motsatta könet. Även om de transsexuella i praktiken har fått nytt namn och ny personbeteckning, har praxis inom förvaltningen varierat när det gäller villkoren för ändringsförfarandet. Det är därför viktigt att i lagstiftningen införa klara bestämmelser om fastställande av könstillhörigheten i juridisk mening.

Det föreslås att lagen om fastställande av könstillhörigheten i vissa fall skall innehålla bestämmelser om att fastställandet förutsätter en medicinsk utredning om vederbörandes transsexualism och avsaknad av fortplantningsförmåga. Enligt lagförslaget förutsätts vidare att personen i fråga är myndig, ogift och finsk medborgare eller bosatt i Finland.

Den som får ett avslagsbeslut på sin ansökan kan enligt lagförslaget söka ändring i beslutet genom att anföra besvär hos förvaltningsdomstolen och, i andra instans, hos högsta förvaltningsdomstolen.

Syftet med propositionen är dessutom att trygga att en person vars könstillhörighet har fastställts också blir bemött i enlighet med

den nya könstillhörigheten vid tillämpningen av annan lagstiftning. En ändring av den juridiska könstillhörigheten återverkar på många områden i tillvaron.

Det föreslås att steriliseringslagen ändras så, att sterilisering kan ske också på grundval av transsexualism.

Vidare föreslås att kastreringslagen upphävs. Lagen är onödig, eftersom de avgöranden som gjorts under hela den tid då den nuvarande lagen varit i kraft har gällt endast kastrering av transsexuella personer. Enligt förslaget kan social- och hälsovårdsministeriet utfärda bestämmelser och anvisningar om anordnandet av behandling för transsexuella. Avsikten är att man genom bestämmelserna och anvisningarna samt med stöd av tillsynen över och handledningen av de yrkesutbildade personerna inom hälso- och sjukvården i tillräckligt hög grad skall kunna ombesörja att kastrering sker på sakliga grunder. Vidare föreslås att i lagen om rättsskyddscentralen för hälsovården stryks omnämmandet av nämnden för kastreringsärenden.

4. Propositionens verkningar

Propositionen har inga ekonomiska verkningar. Enligt förslaget fastställer magistraten en persons könstillhörighet på ansökan av personen i fråga. Magistraterna påförs dock inte nya uppgifter, eftersom magistraterna redan med stöd av den nuvarande lagstiftningen ger transsexuella personer en ny personbeteckning.

Enligt förslaget kommer rättsskyddscentralen för hälsovården inte längre att ha en nämnd för kastreringsärenden. Nämnden har årligen behandlat ca tio ansökningar om kastrering, vilket innebär att den besparing som uppstår är marginell.

5. Beredningen av propositionen

Medicinalstyrelsen tog 1987 ett initiativ om tillsättande av en arbetsgrupp med uppgift att bereda en lagstiftning som skulle definiera förutsättningarna för byte av den juridiska könstillhörigheten. I slutet av 1980-talet bereddes som tjänsteuppdrag vid social- och hälsovårdsministeriet och den dåvarande medicinalstyrelsen ett utkast till en reger-

ingsproposition med förslag till lagar om fastställande av könstillhörighet i vissa fall och om ändring av steriliseringslagen. Enligt utkastet skulle ett fastställande av könstillhörighet på vederbörandes egen ansökan ha förutsatt att sökanden sedan ungdomen upplevt att han eller hon tillhörde ett annat kön än det som framgår av folkbokföringen, att sökanden fyllt 20 år och var ogift och barnlös, att sökanden var steriliserad eller av annan orsak saknade fortplantningsförmåga samt att sökanden var finsk medborgare. Enligt motiveringen i propositionsutkastet avsågs med begreppet ogift att personen i fråga aldrig varit gift. Om personen i fråga hade för avsikt att ansöka om fastställande av könstillhörighet skulle, enligt utkastet, tillstånd kunna beviljas för verkställande av åtgärder i syfte att ändra sökandens könsrelaterade egenskaper. Enligt motiveringstexten avsågs med dylika åtgärder både könsbytesoperationer och andra åtgärder som leder till permanenta vävnadsförändringar – bl.a. strålbehandling och hormonbehandling – och som, under vissa förutsättningar, har oåterkalleliga följder. Angående nämnda tillstånd hade beslut fattats vid social- och hälsovårdsstyrelsens specialsession. I beslutet om tillstånd hade ändring inte kunnat sökas. I utkastet föreslogs att i lagen skulle konstateras att ett fastställande av en persons könstillhörighet innebar att denna tillhörighet skulle gälla vid tillämpningen av annan lagstiftning.

Efter det att förslaget varit på remiss avancerade ärendet inte vidare. Utkastet kritiserades för att det föreskrev att hormonbehandlingarna skulle vara beroende av tillstånd och för att det krävde att sökanden skulle vara barnlös och att han eller hon aldrig varit gift. Dessutom påpekades bl.a. att rättsverkningarna av fastställande av könstillhörighet inte hade utretts tillräckligt noggrant.

Riksdagens justitieombudsman gav den 24 april 1991 sitt avgörande i fråga om klagomål som gällde rätten för en person som genomgått könsbyte att få examensbetyg som hänförde sig till tiden för vederbörandes tidigare könstillhörighet utskrivet enligt den nya könstillhörigheten. I en skrivelse till social- och hälsovårdsministeriet hänvisar justitieombudsmannen till den vid ministeriet beredda lagstiftningen och konstaterar att ett

fastställande av könstillhörigheten på det sätt som föreslås i utkastet till lagstiftning kan innebära att de långvariga lidanden som de berörda personerna har genomgått kan lindras och att dessa personers anpassning i samhället kan underlättas. Justitieombudsmannen ansåg det vara viktigt och önskvärt att lagstiftningen i denna fråga blir klar så snart som möjligt.

I december 1998 begärde riksdagens biträdande justitieombudsman utlåtanden av social- och hälsovårdsministeriet och inrikesministeriet om vissa frågor som gällde de transsexuella och deras ställning. Social- och hälsovårdsministeriet uppmanades att ge sin ståndpunkt beträffande bl.a. lagenligheten i praxis gällande hormonbehandling, nödvändigheten av bestämmelser gällande sjukvård på specialnivå och behovet av att ändra kastreringslagen. Social- och hälsovårdsministeriet konstaterade i sitt svar att ministeriet tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att utreda de transsexuellas ställning och behovet av att ändra lagstiftningen.

Inrikesministeriets ställningstagande inbegärdes i bl.a. frågan huruvida sökandenas jämlikhet uppnås i ärenden som gäller ändring av personbeteckningen. Med anledning härav begärde ministeriet ett utlåtande av befolkningsregistercentralen, som gav sitt utlåtande efter att ha hört magistraterna. I befolkningsregistercentralens utlåtande konstaterades att tolkningen av på vilken grund en transsexuell persons personbeteckning kan ändras varierar, och att ärendet upplevs som problematiskt i många magistrater. Befolkningsregistercentralen ansåg att det för en klarläggning av situationen är nödvändigt att utfärda närmare bestämmelser på författningsnivå. Enligt befolkningsregistercentralen borde man sträva efter att magistraterna får rätt att av en viss myndighet inom hälso- och sjukvården få ett entydigt utlåtande, av vilket framgår när en persons process gällan-

de korrigerig av könstillhörigheten har nått det stadiet att vederbörandes personbeteckning kan ändras i överensstämmelse med den nya könstillhörigheten. Inrikesministeriet var, i likhet med befolkningsregistercentralen, av den åsikten att man för att klarlägga den vacklande situationen bör införa tillräckligt detaljerade bestämmelser på lagstiftningsnivå om de förutsättningar och förfaranden som ansluter sig till byte av könstillhörighet. Ministeriet konstaterade vidare att sökandenas jämlikhet bäst kan säkerställas genom att ett utlåtande begärs av en sådan sakkunnig som är särskilt förtrogen med behandlingen gällande transsexuella.

Social- och hälsovårdsministeriet tillsatte den 14 december 1998 en arbetsgrupp, vars uppgift var att utveckla behandlingen av transsexuella personer och de transsexuellas juridiska ställning. Arbetsgruppen överlämnade sitt betänkande den 28 februari 2000. Arbetsgruppen lade fram förslag till en behandlingsrekommendation och till bestämmelser för anordnandet av behandling samt till en regeringsproposition om lagstiftning som gäller fastställande av könstillhörighet. Arbetsgruppens betänkande sändes på remiss till riksdagens biträdande justitieombudsman, justitieministeriet, inrikesministeriet, undervisningsministeriet, befolkningsregistercentralen, rättsskyddscentralen för hälsovården, forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården, magistraterna, länsstyrelserna, Helsingfors förvaltningsdomstol, ett flertal sjukvårdsdistrikt, de juridiska fakulteterna, Finlands Kommunförbund, Finlands Läkarförbund, Psykiaterföreningen i Finland, Finlands Gynekologförening, Kirurgföreningen i Finland, Föreningen för Invärtes Medicin i Finland, folkpensionsanstalten, högsta förvaltningsdomstolen, TRASEK ry, SETA ry, Finlands Patientförbund och Suomen Henkikirjoittajayhdistys.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag

1.1. Lag om fastställande av könstillhörighet i vissa fall

1 §. I den föreslagna paragrafen bestäms om de förutsättningar på grundval av vilka för en person fastställs hans eller hennes könstillhörighet i motsats till vad som registrerats i det befolkningsdatasystem som avses i befolkningsdatalagen.

Enligt 1 punkten är en förutsättning för fastställandet att sökanden företer en medicinsk utredning om att han eller hon varaktigt upplever sig tillhöra det motsatta könet och att han eller hon lever i en könsroll i enlighet härmed.

Världshälsoorganisationens sjukdomsklassifikation ICD-10 definierar följande kriterier för transsexualism: "1. En önskan om att leva och bli accepterad som en medlem av det motsatta könet. Detta är i allmänhet förknippat med en önskan om kirurgisk och hormonell behandling för att kroppsligen likna det prefererade könet så mycket som möjligt. 2. Upplevelsen av den transsexuella identiteten har varat i minst två år. 3. Det är inte fråga om symptom på någon annan mental störning, t.ex. schizofreni, eller om en kromosomavvikelse."

Utredningen av transsexuella sker i ett team där många yrken är företrädade. I teamet utreds patientens lämplighet och beredskap för hormonell och kirurgisk behandling. Varaktigheten av den transsexuella läggningen bedöms i regel så, att personen i fråga lever en viss tid i en könsroll enligt det motsatta könet. Hormonbehandlingen påbörjas först efter tillräckliga utredningar. Även om diagnosen på transsexualism innefattar en önskan om erhållande av kirurgisk behandling, är det, redan med tanke på de risker som är förknippade med åtgärderna, inte skäl att ange kirurgisk behandling som ett villkor för fastställande av könstillhörighet.

Enligt den föreslagna 1 punkten förutsätts sökanden förete en medicinsk utredning om att han eller hon saknar fortplantningsförmåga, eftersom det i annat fall kan uppstå situa-

tioner där en person, vars könstillhörighet har fastställts till kvinna, avlar ett barn eller att en person, vars könstillhörighet har fastställts till man, blir gravid. Om innehållet i den medicinska utredningen skall enligt lagförslaget bestämmas närmare genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

Enligt den föreslagna 2 punkten förutsätts för säkerställandet av sökandens övertygelse att personen i fråga är myndig. Eftersom det, åtminstone inte än så länge, är möjligt att diagnostisera varaktig transsexualism när det gäller barn, inleds inga medicinska åtgärder i syfte att ändra könstillhörigheten i fråga om barn. Också när det gäller unga människor kan könsidentiteten förändras mer eller mindre plötsligt.

Enligt den föreslagna 3 punkten förutsätts att den som söker fastställande av könstillhörighet inte är gift eller registrerad partner. Enligt den nuvarande äktenskapslagen kan personer som är av samma kön inte ingå äktenskap. I regeringens proposition till lag om registrerat partnerskap (RP 200/2000 rd) föreslås att två personer av samma kön skall kunna registrera sitt partnerskap.

Enligt den föreslagna 4 punkten förutsätts att sökanden är finsk medborgare eller bosatt i Finland. Det är ändamålsenligt att en person som hos finländska myndigheter ansöker om fastställande av könstillhörighet har en klar koppling till Finland. Hemviststat är den stat där personen i fråga är bosatt och där tyngdpunkten i hans eller hennes liv och de s.a.s. fasta punkterna i tillvaron finns. Eftersom passet utfärdas av den stat där en person har medborgarskap, är det nödvändigt att möjliggöra fastställande av könstillhörighet också på grundval av medborgarskap.

Om en person som har fått sin könstillhörighet fastställd senare ångrar sitt beslut, kan han eller hon ansöka om att könstillhörigheten på nytt fastställs enligt den tidigare registreringen. När könstillhörigheten fastställs enligt den ursprungliga registreringen är det dock inte nödvändigt att förutsätta att sökanden saknar fortplantningsförmåga när det gäller den ursprungliga könstillhörigheten.

En person som i en annan stat har fått be-

slut om fastställande av könstillhörigheten måste, ifall han eller hon vill att den registrering som ingår i Finlands befolkningsdatasystem skall ändras, hos magistraten ansöka om fastställande av könstillhörighet enligt denna lag. Magistraten anvisar sökanden en behörig läkare. Vad gäller den medicinska utredningen kan myndigheterna i praktiken beakta medicinska undersökningar och behandlingar som har utförts i en annan stat.

2 §. Enligt lagförslaget förutsätter fastställande av könstillhörighet en ansökan som sökanden egenhändigt har undertecknat. En här avsedd ansökan kan inte göras av vederbörandes lagliga företrädare, eftersom det i dessa fall är fråga om ett avgörande som är av uppenbart personlig art.

Det föreslås att beslutet fattas av den magistrat inom vars område sökanden har sin hemkommun eller folkbokföringskommun, på Åland dock av länsstyrelsen. Fastställelse kan, enligt förslaget, göras också i fråga om den som inte har hemkommun i Finland. Om sökanden saknar hemkommun eller folkbokföringskommun i Finland fastställs könstillhörigheten av magistraten i Helsingfors.

Ett beslut i enlighet med ansökan om fastställande av könstillhörighet är med stöd av de förvaltningsrättsliga principerna och förvaltningsrättslig praxis omedelbart verkställbart.

3 §. För garanterandet av rättssäkerheten för de personer som ansöker om fastställande av könstillhörighet bör dessa ha möjlighet att söka ändring i ett avslagsbeslut. Förfarandet för sökande av ändring föreslås vara detsamma som i befolkningsregistermyndigheternas avgöranden i allmänhet, dvs. att ändring söks hos förvaltningsdomstolen. Bestämmelserna i förvaltningsprocesslagen kan direkt tillämpas på beslut som gäller fastställande av könstillhörighet.

4 §. Det föreslås att i paragrafen konstateras att könstillhörighet som fastställts skall betraktas som vederbörandes kön vid tillämpningen av annan lagstiftning, t.ex. äktenskapslagen.

5 §. I paragrafen föreslås att social- och hälsovårdsministeriet utfärdar närmare bestämmelser och anvisningar om anordnandet av sådana undersökningar och behandlingar som är inriktade på könsbyte. Avsikten är att

genom en förordning av ministeriet begränsa utförandet av undersökningar och behandlingar till sådana enheter inom hälso- och sjukvården som har den behövliga sakkunskapen.

6 §. I paragrafen bestäms om ikraftträdandet av lagen.

1.2. Steriliseringslagen

1 §. Eftersom fastställandet av könstillhörighet i juridisk mening föreslås vara möjligt bara på det villkoret att personen i fråga saknar fortplantningsförmåga är det nödvändigt att i steriliseringslagen möjliggöra sterilisering också i sådana fall där sökanden upplever sig tillhöra det motsatta könet. Till lagens 1 § skall fogas en ny 7 punkt om detta.

4 §. Enligt paragrafen skall sterilisering, i de fall som avses i 1 § 7 punkten, kunna ske på grundval av beslut av två läkare i enlighet med bestämmelser som social- och hälsovårdsministeriet utfärdar. Till 4 § 1 mom. skall fogas en ny 4 punkt om detta. Eftersom momentets 2 och 3 punkt och paragrafens 3 mom. samtidigt borde ändras, föreslås att hela paragrafen ändras. Paragrafens 2 mom. bibehålls i sak.

1.3. Kastreringslagen

1 §. Kastreringslagen har sedan lagen trädde i kraft 1970 inte tillämpats på andra situationer än sådana, där en person har ansökt om tillstånd till kastrering på grundval av transsexualism. I nämnden för kastreringsärenden har inga avgöranden gjorts på basis av den ursprungliga avsikten med lagen. Det föreslås att kastreringslagen upphävs, eftersom det inte är nödvändigt att bestämma i lag om kastrering av transsexuella och eftersom kastreringslagen inte heller annars motsvarar sitt ursprungliga syfte.

Kastreringslagen utgår ifrån att den person som ansöker om kastrering på grund av sin könsdrift åsamkas svåra själsliga lidanden eller andra allvarliga olägenheter. Genom lagen försökte man förhindra återfallskriminalitet i fråga om personer som begått sexualbrott. Om man nuförtiden skulle försöka bota en sådan störning genom kastrering, skulle det bli nödvändigt att lösa en mängd medi-

cinska och juridiska problem samt problem i anslutning till verkställigheten.

Kastreringslagen gäller endast kirurgisk kastrering och lagen kan inte tillämpas på s.k. kemisk kastrering. Detta framgår av lagberedningshandlingarna, i vilka det talas om en åtgärd som riktar sig djupt mot individens kroppsliga integritet (RP 106/1969 rd) och om avlägsnandet av könskörtlarna (Ekonomiutskottets betänkande, EkUB 17/1969 rd). Med kemisk kastrering avses i allmänhet läkemedelsbehandling som har en förlamande inverkan på sexualdriften och vars effekt åtminstone i början återgår. De som gör sig skyldiga till sexualbrott kan ha mycket varierande motiv. Också i de fallen där bakgrunden till brottet är en störning av sexuell preferens, kan denna behandlas med hjälp av ett mångsidigt behandlingsprogram bestående av psykoterapeutiska, beteendeterapeutiska och farmakologiska metoder. I dessa metoder kan också ingå behandling som påverkar sexualdriften, dvs. kemisk kastrering. Ingen enskild behandlingsmetod (inte heller kemisk kastrering) kan dock med säkerhet eller permanent bota en störning av sexuell preferens. Om det finns vilja att utöva kemisk kastrering enligt den ursprungliga avsikten i kastreringslagen, förutsätter detta emellertid en bred samhällsdebatt om för- och nackdelarna med ett sådant förfarande.

Enligt den nuvarande kastreringslagen är rättsskyddscentralen för hälsovården den myndighet vars tillstånd krävs för kastrering. I rättsskyddscentralens uppgifter ingår också att utöva tillsyn över de yrkesutbildade personerna inom hälso- och sjukvården. Rättsskyddscentralen kan med stöd av lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården vid behov effektivt ingripa i situationer där en läkare avser att utföra kastrering i strid med de yrkesetiska

ring i strid med de yrkesetiska skyldigheter som finns inskrivna i nämnda lag. I lagen sägs bl.a. att en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården i sin yrkesutövning skall tillämpa allmänt godtagna och beprövade metoder.

2 §. Det föreslås att i paragrafen bestäms om ikraftträdandet av lagen och konstateras att åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

1.4. Lagen om rättsskyddscentralen för hälsovården

Det föreslås att i 1 och 2 § lagen om rättsskyddscentralen för hälsovården slopas omnämningarna av kastreringsärenden och nämnden för kastreringsärenden.

2. Närmare bestämmelser

Det föreslås att social- och hälsovårdsministeriet genom förordning utfärdar närmare bestämmelser om ordnandet av behandling för transsexuella. Avsikten är att med stöd av en förordning koncentrera undersökningen och behandlingen av transsexuella till sådana enheter inom hälso- och sjukvården som har den behövliga sakkunskapen.

3. Ikraftträdande

De föreslagna lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att riksdagen har antagit dem. Åtgärder som verkställigheten av lagarna förutsätter får dock vidtas redan innan lagarna träder i kraft.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

*Lagförslagen***1.****Lag****om fastställande av könstillhörighet i vissa fall**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Det kan fastställas att en person, i jämförelse med det som antecknats i befolkningsdatasystemet enligt befolkningsdatalagen (507/1993), tillhör det motsatta könet, om personen i fråga

1) visar upp en medicinsk utredning om att han eller hon varaktigt upplever sig tillhöra det motsatta könet och att han eller hon lever i en könsroll som motsvarar detta samt att han eller hon har undergått sterilisering eller av annan orsak saknar fortplantningsförmåga,

2) är myndig,

3) inte är gift eller registrerad partner och

4) är finsk medborgare eller bosatt i Finland.

2 §

Könstillhörigheten fastställs på grundval av sökandens egenhändigt undertecknade ansökan av den magistrat inom vars område sökandens hemkommun är belägen eller av folkbokföringskommunen eller, om sökanden saknar hemkommun eller folkbokföringskommun i Finland, av magistraten i Helsingfors. När magistraten har fastställt sökandens könstillhörighet enligt 1 §, skall magistraten omedelbart införa fastställelsen i befolk-

ningsdatasystemet.

Det som ovan bestäms om magistrat gäller i landskapet Åland länsstyrelsen.

3 §

Bestämmelser om sökande av ändring i beslut som avses i denna lag finns i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

4 §

Könstillhörighet som fastställts enligt denna lag skall, om inte annat föreskrivs, gälla vid tillämpningen av annan lagstiftning.

5 §

Närmare bestämmelser om den medicinska utredning som avses i 1 § samt om ordnandet av sådan medicinsk undersökning och behandling som syftar till könsbyte utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet. Social- och hälsovårdsministeriet kan dessutom meddela närmare anvisningar om dessa frågor.

6 §

Denna lag träder i kraft den 20 .

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

2.

Lag**om ändring av 1 och 4 § steriliseringslagen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i steriliseringslagen av den 24 april 1970 (237/1970) 1 § 5 och 6 punkten samt 4 §, dessa lagrum sådana de lyder, 1 § 5 och 6 punkten i lag 125/1985 och 4 § i lag 87/1991 och 1083/1992, samt

fogas till 1 §, sådan den lyder i nämnda lag 125/1985, en ny 7 punkt som följer:

1 §

Sterilisering kan, med iakttagande av stadgandena i denna lag och på vederbörandes begäran, ske

5) när det finns skäl att förmoda att avkomlingarna skulle komma att vara behäftade med eller senare komma att få en svår sjukdom eller ett svårt kroppslyte;

6) när sjukdom eller annan därmed jämförbar orsak allvarligt begränsar vederbörandes förmåga att sköta barn; eller

7) när vederbörande varaktigt upplever sig tillhöra det motsatta könet och lever i en könsroll som motsvarar detta.

4 §

Sterilisering kan ske

1) i de fall som avses i 1 § 1 och 2 punkten, på grundval av beslut av den läkare som utför steriliseringen,

2) i de fall som avses i 1 § 3 och 4 punkten, på grundval av beslut av två läkare,

3) i de fall som avses i 1 § 5 och 6 punkten och 2 §, med tillstånd av rättsskyddscentralen för hälsovården, samt

4) i de fall som avses i 1 § 7 punkten, på grundval av beslut av två läkare i enlighet med bestämmelser som social- och hälsovårdsministeriet utfärdar.

Beslut som avses i 1 mom. 2 punkten skall innefatta ett skriftligt utlåtande av den läkare som utför ingreppet samt av en annan läkare, i vilket de med noggrant angivande av orsakerna till ingreppet enhälligt konstaterar att det finns förutsättningar för ingreppet.

Om ett beslut av en läkare eller, i de fall som avses i 1 § 3, 4 och 7 punkten, ett beslut av två läkare är negativt, kan tillstånd till sterilisering begäras hos rättsskyddscentralen för hälsovården.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

3.

Lag**om upphävande av kastreringslagen**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §
Genom denna lag upphävs kastreringslagen av den 24 april 1970 (282/1970) jämte ändringar.

2 §
Denna lag träder i kraft den 20 .
Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

4.

Lag**om ändring av 1 och 2 § lagen om rättsskyddscentralen för hälsovården**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 27 november 1992 om rättsskyddscentralen för hälsovården (1074/1992) 1 § 1 mom. och 2 §, av dessa lagrum 1 § 1 mom. sådant det lyder i lag 421/1998, som följer:

1 §
Rättsskyddscentralen för hälsovården skall sköta de uppgifter som ankommer på den enligt bestämmelser i lagstiftningen om tillsynen över den yrkesutbildade personalen inom hälso- och sjukvården samt om avbrytande av havandeskap, sterilisering, utredande av dödsorsak och rättspsykiatri. Rättsskyddscentralen skall dessutom sköta uppgifter som åläggs den i andra lagar eller förordningar eller med stöd av dem. Ämbetsverket lyder under social- och hälsovårdsministeriet. Äm-

betsverket skall också sköta de uppgifter som med stöd av den lagstiftning som avses ovan hör till dess verksamhetsområde och som ministeriet ålägger ämbetsverket.

2 §
Vid rättsskyddscentralen för hälsovården finns en nämnd för tillsyn över den yrkesutbildade hälsovårdspersonalen, en nämnd för abort- och steriliseringsärenden samt en nämnd för rättspsykiatriska ärenden. Om

nämndernas uppgifter, sammansättning och tillsättande bestäms genom förordning av statsrådet.

Denna lag träder i kraft den 20 .
Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Helsingfors den 27 april 2001

Republikens President

TARJA HALONEN

Omsorgsminister Osmo Soininvaara

*Bilaga
Parallelltexter*

2.

Lag

om ändring av 1 och 4 § steriliseringslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i steriliseringslagen av den 24 april 1970 (237/1970) 1 § 5 och 6 punkten samt 4 §, dessa lagrum sådana de lyder, 1 § 5 och 6 punkten i lag 125/1985 och 4 § i lag 87/1991 och 1083/1992, samt

fogas till 1 §, sådan den lyder i nämnda lag 125/1985, en ny 7 punkt som följer:

Gällande lydelse

1 §

Sterilisering kan, med iakttagande av stadgandena i denna lag och på vederbörandes begäran, ske

5) när det finns skäl att förmoda att avkomlingarna skulle komma att vara behäftade med eller senare komma att få en svår sjukdom eller ett svårt kroppsslyte; *eller*

6) när sjukdom eller annan därmed jämförbar orsak allvarligt begränsar vederbörandes förmåga att sköta barn.

4 §

Sterilisering kan ske

1) i de fall som avses i 1 § 1 och 2 punkten, på grundval av beslut av den läkare som utför steriliseringen,

2) i de fall som avses i 1 § 3 och 4 punkten, på grundval av beslut av två läkare, *samt*

3) i de fall som avses i 1 § 5 och 6 punkten och 2 §, med tillstånd av rättsskyddscentralen för hälsovården.

Föreslagen lydelse

1 §

Sterilisering kan, med iakttagande av stadgandena i denna lag och på vederbörandes begäran, ske

5) när det finns skäl att förmoda att avkomlingarna skulle komma att vara behäftade med eller senare komma att få en svår sjukdom eller ett svårt kroppsslyte;

6) när sjukdom eller annan därmed jämförbar orsak allvarligt begränsar vederbörandes förmåga att sköta barn; *eller*

7) *när vederbörande varaktigt upplever sig tillhöra det motsatta könet och lever i en könsroll som motsvarar detta.*

4 §

Sterilisering kan ske

1) i de fall som avses i 1 § 1 och 2 punkten, på grundval av beslut av den läkare som utför steriliseringen,

2) i de fall som avses i 1 § 3 och 4 punkten, på grundval av beslut av två läkare,

3) i de fall som avses i 1 § 5 och 6 punkten och 2 §, med tillstånd av rättsskyddscentralen för hälsovården, samt

4) *i de fall som avses i 1 § 7 punkten, på grundval av beslut av två läkare i enlighet med bestämmelser som social- och hälsovårdsministeriet utfärdar.*

Beslut som avses i 1 mom. 2 punkten skall innefatta ett skriftligt utlåtande av den läkare som utför ingreppet samt av en annan läkare, i vilket de med noggrant angivande av orsakerna till ingreppet enhälligt konstaterar att det finns förutsättningar för ingreppet.

Om ett beslut av en läkare eller, i de fall som avses i 1 § 3, och 4 punkten, ett beslut av två läkare är negativt, kan tillstånd till sterilisering begäras hos rättsskyddscentralen för hälsovården.

Beslut som avses i 1 mom. 2 punkten skall innefatta ett skriftligt utlåtande av den läkare som utför ingreppet samt av en annan läkare, i vilket de med noggrant angivande av orsakerna till ingreppet enhälligt konstaterar att det finns förutsättningar för ingreppet.

Om ett beslut av en läkare eller, i de fall som avses i 1 § 3, 4 och 7 punkten, ett beslut av två läkare är negativt, kan tillstånd till sterilisering begäras hos rättsskyddscentralen för hälsovården.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

4.

Lag

om ändring av 1 och 2 § lagen om rättsskyddscentralen för hälsovården

I enlighet med riksdagens beslut ändras i lagen den 27 november 1992 om rättsskyddscentralen för hälsovården (1074/1992) 1 § 1 mom. och 2 §, av dessa lagrum 1 § 1 mom. sådant det lyder i lag 421/1998, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Rättsskyddscentralen för hälsovården skall sköta de uppgifter som ankommer på den enligt bestämmelser i lagstiftningen om tillsynen över den yrkesutbildade personalen inom hälso- och sjukvården samt om avbrytande av havandeskap, sterilisering, *kastrering*, utredande av dödsorsak och rättspsykiatri. Rättsskyddscentralen skall dessutom sköta uppgifter som åläggs den i andra lagar eller förordningar eller med stöd av dem. Ämbetsverket skall också sköta de uppgifter som med stöd av den lagstiftning som avses ovan hör till dess verksamhetsområde och som *vederbörande ministerium* ålägger ämbetsverket. Ämbetsverket lyder under *vederbörande ministerium*.

1 §

Rättsskyddscentralen för hälsovården skall sköta de uppgifter som ankommer på den enligt bestämmelser i lagstiftningen om tillsynen över den yrkesutbildade personalen inom hälso- och sjukvården samt om avbrytande av havandeskap, sterilisering, utredande av dödsorsak och rättspsykiatri. Rättsskyddscentralen skall dessutom sköta uppgifter som åläggs den i andra lagar eller förordningar eller med stöd av dem. Ämbetsverket lyder under social- och hälsovårdsministeriet. Ämbetsverket skall också sköta de uppgifter som med stöd av den lagstiftning som avses ovan hör till dess verksamhetsområde och som ministeriet ålägger ämbetsverket.

Gällande lyselse

Föreslagen lydelse

2 §

Vid rättsskyddscentralen för hälsovården finns en nämnd för tillsyn över den yrkesutbildade hälsovårdspersonalen, en nämnd för abort- och steriliseringsärenden, *en nämnd för kastreringsärenden* samt en nämnd för rättspsykiatriska ärenden. Om nämndernas uppgifter, sammansättning och tillsättande bestäms genom förordning av statsrådet.

2 §

Vid rättsskyddscentralen för hälsovården finns en nämnd för tillsyn över den yrkesutbildade hälsovårdspersonalen, en nämnd för abort- och steriliseringsärenden samt en nämnd för rättspsykiatriska ärenden. Om nämndernas uppgifter, sammansättning och tillsättande bestäms genom förordning av statsrådet.

—————
*Denna lag träder i kraft den 20 .
Åtgärder som verkställigheten av lagen
förutsätter får vidtas innan lagen träder i
kraft.*
—————